

частиною можуть стати спеціальні органи державного контролю, які повинні здійснювати свою діяльність у конкретних галузях, будучи самостійними центральними органами виконавчої влади [5, с. 62].

Сьогодні для підвищення ефективності всієї правоохоронної системи держави, необхідні розробка і прийняття комплексу поправок до чинних законів. Українськими економістами пропонуються такі заходи:

1) уточнення відповідальності державних посадових осіб за порушення вимог закону під час виконання державного бюджету та позабюджетних фондів, а також у процесі розпорядження державною власністю;

2) конкретизація настання відповідальності посадових осіб за невиконання приписів Рахункової палати та інших контрольних органів;

3) введення підконтрольності Національного Банку перевіркам Рахункової палати, в тому числі у формуванні та виконанні власного кошторису витрат, у надходженні доходів і формуванні прибутку;

4) прийняття форм фінансової звітності всіх органів державної влади;

5) наділення Рахункової палати України правом виступати в судах із позовами на захист інтересів держави у разі встановлення фактів незаконних або удаваних угод.

Організація і функціонування ефективної системи фінансового контролю – обов'язковий і невідмінний елемент державної фінансової політики. Державний фінансовий контроль, відіграючи істотну роль у забезпеченні функціонування держави, одночасно може кваліфікуватися як функція соціального управління та правового регулювання. Сьогодні назріла необхідність належного правового регулювання організації та діяльності органів державного контролю, оскільки контрольна діяльність в Україні поки малоефективна.

У зв'язку з цим необхідно подальше вдосконалення чинного законодавства, що призначене для сприяння розвитку методологічної бази, термінологічної однаковості та механізму формування та функціонування системи фінансового контролю. Важливим є усунення незавершеності в питаннях формування правової бази державного контролю. Потрібно законодавчо закріпити завдання, права, сферу дії кожного органу фінансового контролю.

Отже, у ході вдосконалення системи фінансового контролю принципово важливим є використання зарубіжного досвіду. Наприклад, поетапна часткова або повна апробація окремих галузей даної практики. Принципово значущим є досягнення в діяльності органів муніципального фінансового контролю, регіональних контрольних-рахункових органів та Рахункової палати України такого запобіжного взаємозгодження, який виключав би відособленість, самозамкнутий фінансовий контроль на будь-якому з рівнів виконавчої влади. Лише після вирішення відповідних завдань можна буде говорити про успішне формування цілісної системи фінансового контролю в Україні.

Наук. керівн. Бутенко К. В.

Література: 1. Контроль і ревізія : практикум : [навч. посіб. для студ. вузів зі спец. "Облік та аудит"] / С. В. Бардаш, В. А. Дерій, Н. І. Петренко. – Житомир : ПП "Рута", 2000. – 382 с. : іл., табл. 2. Пудовкин Ю. И. Анализ нарушений финансово-хозяйственной деятельности: По итогам ревизий для бухгалтеров и руководителей учреждений образования : [учеб.-метод. материал] / Ю. М. Пудовкин. – М. : [Фирма "ЭКАР"], 1997. 3. Андрійко О. Ф. Державний контроль: теорія і практика: наук. доп. / НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1999. – 22 с. 4. Финансы : учебник для вузов / В. М. Родіонова, Ю. Я. Вавилов, Л. И. Гончаренко и др. ; под ред. В. М. Родионовой. – М. : Финансы и статистика, 1993. 5. Пансков В. Г. О некоторых вопросах государственного финансового контроля в стране / В. Г. Пансков // Финансы. – 2002. – № 5.

УДК 343.37

Євко Н. О.

Магістр 2 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ВЗАЄМОДІЯ ЕКСПЕРТА-БУХГАЛТЕРА ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Анотація. Розглянуто поняття теорії інформаційної взаємодії та значення врахування її положень у ході проведення судово-економічної експертизи. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення взаємодії експерта та правоохоронних органів на всіх стадіях експертного дослідження з метою збільшення його ефективності.

Аннотация. Рассмотрено понятие теории информационного взаимодействия и значение учета ее положений в ходе проведения судебно-экономической экспертизы. Разработаны рекомендации по совершенствованию взаимодействия эксперта и правоохранительных органов на всех стадиях экспертного исследования с целью увеличения его эффективности.

© Євко Н. О., 2014

Annotation. The concept of the theory of information interaction and the importance of taking into account its provisions in the course of judicial and economic expertise is researched. Recommendations were given on the improvement of the interaction between experts and law enforcement agencies at all stages of expert research in order to raise its effectiveness.

Ключові слова: судово-економічна експертиза, експерт, інформаційна взаємодія, правоохоронні органи, процесуальна форма взаємодії, непроцесуальна форма взаємодії.

У сучасних умовах для розвитку держави важливим є забезпечення ефективного функціонування національної економіки. Для цього всі складові даної системи мають працювати налагоджено і забезпечувати її розвиток. Проте останнім часом спостерігається зростання злочинів у сфері економічної діяльності.

Розслідуванням таких злочинів займаються правоохоронні органи, які часто змушені звертатися до спеціалістів у сфері бухгалтерського обліку у зв'язку з тим, що вони не мають достатніх знань. Такими спеціалістами є експерти у сфері судово-економічної експертизи.

Представник правоохоронних органів має сформулювати перелік завдань для вирішення експертом, що викликає ряд проблем. Пов'язано це з тим, що співробітники органів дізнання та суду мають лише загальне уявлення про те, чим займається спеціаліст, а тому можуть сформулювати питання, які мають несуттєвий вплив на справу, що розслідується. Отже, актуальним є дослідження проблеми взаємодії експерта-бухгалтера і слідчого на всіх етапах проведення експертизи, що значно полегшить роботу правоохоронних органів у процесі розкриття господарських правопорушень.

Дослідженнями в сфері судово-економічних експертиз займалися такі вчені, як: Понікаров В. Д., Мумінова-Савіна Г. Г., Швець В. Є., Білуха М. Т. та ін. [1 – 4]. Проте в їх роботах недостатньо висвітлено питання взаємодії експерта та правоохоронних органів у ході проведення судово-економічної експертизи, що й обумовлює актуальність дослідження.

Метою дослідження є надання рекомендацій щодо вдосконалення взаємодії експерта-бухгалтера та правоохоронних органів у ході проведення судово-економічної експертизи. Об'єктом дослідження є судово-економічна експертиза, яка проводиться за призначення уповноважених органів. Предметом дослідження є взаємодія експерта та правоохоронних органів у ході проведення судово-економічної експертизи.

Взаємодія експерта та представника правоохоронних органів проявляється в інформаційній формі. Слід розглянути її детальніше на основі врахування положень теорії інфовазаємодії [5]. Теорія інформаційної взаємодії (інфовазаємодія) – теорія, відповідно до якої інформаційна взаємодія різних сфер суспільного життя, класів, соціальних груп, індивідів виступає надзвичайно важливою, специфічною формою соціальної взаємодії [5, с. 16]. Інформаційна взаємодія відсутня в неживій природі і стає можливою тільки на тому рівні розвитку матерії, на якому з'являються кібернетичні системи, не здатні існувати поза виробництва інформації, її передачі та споживання. Сама інформаційна взаємодія має певні просторово-часові характеристики, логіку розвитку і послідовність розгортання. Теорія інформаційної взаємодії отримала розгорнутий виклад в роботах Когана В. З. [5]. Вчений здійснив спробу подолання очевидної "галузевої обмеженості" дослідження даного феномена на основі інтеграції результатів, отриманих засобами філософії, соціології, психології, кібернетики, історії, наукознавства, теорії масової комунікації.

Згідно з положеннями теорії інформаційної взаємодії, учасники будь-якого виду інформаційної взаємодії залежно від їх місця і ролі розглядаються як суб'єкт і об'єкт, що знаходяться один із одним у певних відносинах; суб'єктно-об'єктні відносини виступають реальним механізмом усіх інформаційних процесів у суспільстві. Характер їх визначає успішність протікання цих процесів [5, с. 27]. Отже, для успішного виконання поставлених завдань у випадку необхідності представник уповноважених органів може налагодити ефективну взаємодію з експертом.

Взаємодія експерта з іншими учасниками кримінального процесу відіграє виключно важливу роль у розслідуванні та розкритті злочинів, винесенні рішення судом. Правильна її організація безумовно підвищує ефективність вирішення завдань попереднього слідства та судового провадження. Така взаємодія є узгодженою за цілями і завданнями, силами і засобами діяльності у процесі встановлення істини з кримінальної справи [6, с. 491]. Проте сам термін "взаємодія" не зустрічається в нормах кримінально-процесуального кодексу.

У ході проведення судово-економічних експертиз взаємодія експерта-бухгалтера з представниками уповноважених органів може здійснюватись як у процесуальній, так і в непроцесуальній (організаційній) формах. Процесуальна форма взаємодії – це форма, прямо передбачена нормами кримінально-процесуального закону. Непроцесуальна – регламентована різного роду відомчими актами, або нерегламентована законом та витікає з його змісту та смислу, а також проваджувана в силу практики, яка склалася [7].

Проведення судово-економічної експертизи передбачає тісну взаємодію слідчого з експертом-бухгалтером, яка виявляється у тому, що: слідчий контролює дотримання експертом строків проведення експертизи та створює йому необхідні умови для успішного виконання роботи; експерт знайомить слідчого зі своїм планом роботи і вибраною методикою дослідження; додаткові матеріали збираються як за ініціативою слідчого, так і за клопотанням експерта; експерт і слідчий спільно визначають строки проведення етапів експертизи [4, с. 167].

Не вирішеною проблемою залишається те, що консультативна діяльність експерта-бухгалтера у період, коли кримінальна справа ще не відкрита, законодавчо не передбачається, оскільки Кримінально-процесуальний Кодекс України визначає лише порядок участі спеціалістів у процесі

ведення кримінальних справ [8]. Тому слідчому досить часто важко одночасно керувати слідчими діями і правильно здійснювати відбір бухгалтерських документів. Вирішення цієї проблеми може бути забезпечено через залучення спеціаліста-бухгалтера, висновки якого зможуть допомогти слідчому визначитися в необхідності проведення ревізії, її напрямках. Отже, розширення правового поля експертизи із залучення спеціалістів-бухгалтерів на стадіях оперативно-розшукової діяльності та дізнання, а також до порушення кримінальної справи, боротьба з економічною злочинністю стане значно ефективнішою.

Якість і повнота поданих матеріалів можуть бути забезпечені шляхом надання органам дізнання і слідства попередніх консультацій з питань, які вимагають спеціальних знань у галузі бухгалтерського обліку. Отже, з метою ефективного розслідування злочинів автор пропонує ознайомлювати експерта-бухгалтера з загальними матеріалами справи та відповідно до рекомендацій, які він надасть, сформулювати перелік питань, вирішення яких буде найбільш ефективним для справи.

Для більш ефективної взаємодії експерта та представника правоохоронних органів автор пропонує, щоб під час проведення експертизи хоча б на початковій стадії слідчий брав участь у дослідженні. Це дозволить у подальшому представнику органів дізнання більш ефективно формулювати питання та збирати необхідний перелік документів.

З метою проведення експертизи і можливості надання висновку експертом, автор рекомендує створити спеціалізовану літературу для оперативних органів, яка б містила перелік документів, які необхідні експертові для дослідження. Зрозуміло, що повний перелік створити неможливо, оскільки кожна справа має свої особливості, проте зазначення найважливіших документів дозволить зекономити час задля повторного звернення на підприємство. Для узагальнення зазначеного, автор пропонує схему інформаційної взаємодії експерта-бухгалтера та слідчого в ході проведення судово-економічної експертизи розрахункових операцій, що зображена на рисунку.

Рис. Взаємодія експерта-бухгалтера та слідчого в ході проведення судово-економічної експертизи розрахункових операцій

Як видно з рисунка, під час взаємодії експерта та бухгалтера вони мають забезпечити обмін інформацією, яка дозволить кожному спеціалісту ефективно виконати свою роботу.

Ураховуючи викладене, можна зробити висновок, що взаємодія слідчого й експерта має місце на всіх стадіях проведення експертизи та у ході розслідування справи і судового провадження. Належна організація взаємодії слідчого з експертом сприяє найбільш швидкому й ефективному досягненню цілей розслідування та прийняття рішення судом.

Наук. керівн. Воїнова Т. С.

Література: 1. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза : навч. посіб. / В. Д. Понікаров. – Х., 2008. – 232 с. 2. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Г. Г. Мумінова-Савіна. – К. : КНЕУ, 2004. – 268 с. 3. Швець В. Є. Основи бухгалтерського обліку та судово-бухгалтерської експертизи : підручник / В. Є. Швець. – К., 2008. – 240 с. 4. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза : підручник / М. Т. Білуха. – К. : Воля. – 2004. – 656 с. 5. Коган В. З. Основы теории информационного взаимодействия: философско-социологические очерки / В. З. Кочан. – Новосибирск : Изд. НГУ, 1991. – 340 с. 6. Криминалистика : учебник для вузов / Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухо и др. ; под ред. проф. Р. С. Белкина. – М., 1999. – 256 с. 7. Лапта С. П. Взаємодія слідчого з експертом при проведенні судових експертиз [Електронний ресурс] / С. П. Лапта. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua>. – Назва з екрану. 8. Кримінально-процесуальний кодекс України 28.12.1996 р. зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-05>.